
Saksnummer:
22-165021TVI-TOSL/04

Oslo, 01.03.2024
2022-0922 HVA/HVA

Anketilsvar til Borgarting lagmannsrett

Ankende part: Norges Naturvernforbund
Mariboegate 8
0183 OSLO

Natur og Ungdom
Postboks 4783 Sofienberg
0506 OSLO

Prosessfullmektiger: Advokat Asle Bjelland

Advokat Amund Noss

Begge: CMS Kluge Advokatfirma AS, Postboks 1548 Vika,
0117 OSLO

Ankemotpart: Staten v/Klima- og miljødepartementet og Nærings- og
fiskeridepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Prosessfullmektig: Regjeringsadvokaten v/advokat Henrik Vaaler

Rettslig medhjelper: Regjeringsadvokaten v/advokat Karen Mellingen

Begge: Regjeringsadvokaten, Postboks 8012 Dep, 0030 OSLO

1 INNLEDNING

Det vises til anke 12. februar 2024 over Oslo tingretts dom 10. januar 2024 med anketilsvarsfrist 4. mars 2024.

Saken gjelder gyldigheten av fire ulike tillatelser Klima- og miljødepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Miljødirektoratet har gitt til Nordic Mining ASA eller dets datterselskaper, som alle tilrettelegger for gruvevirksomhet på Engebø i Sunnfjord kommune (tidligere Naustdal kommune). For tingretten gjaldt saken i hovedtrekk nødvendigheten av sjødeponiet Nordic Mining har planlagt i Førdefjorden, om miljøkonsekvensene av deponiet var tilstrekkelig godt utredet og om EØS-rettslige regler ble fulgt da tillatelsene ble gitt.

Hovedforhandling ble holdt over 10 fulle rettsdager høsten 2023. Det ble dokumentert fra et dokumentutdrag på nesten 10 000 sider og ført 16 vitner (i tillegg til partsforklaringer), mange av dem sakkyndige. Fra de ankende parters side var saken meget bredt lagt opp, og mange sider ved Engebø-prosjektet ble grundig belyst.¹ I dom 10. januar 2024 ble staten frifunnet på alle punkter, og tilkjent sakskostnader (med et fratrukk på ca. 20 %). Dommen er meget grundig – den strekker seg over 96 sider og går dypt inn i både bevisene og rettskildene. Staten kan ikke se at det i anken er vist til noen forhold som rokker ved tingrettens dom, og kan slutte seg til dommen i begrunnelse og resultat.

I anken har de ankende parter kun opprettholdt anførselen om at tillatelsene er gitt i strid med [direktiv 2000/60 \(vanndirektivet\) artikkel 4 nr. 7 bokstav c](#), som er gjennomført gjennom [vannforskriften § 12 \(2\) bokstav b](#). Ankegrunnene omtales nærmere i punkt 3. Fremstillingen følger systematikken i anken. For å gjøre det mulig for lagmannsretten å sette seg inn i saken og rettskildene, er det i fotnoter inntatt løpende referanser til dokumentutdraget og de juridiske utdragene for tingretten. Anken over sakskostnadene omtales i punkt 5.

Foranlediget av anken, finner staten grunn til å bemerke at problemstillingen er om vedtakene er ugyldige fordi det ikke foreligger en «overriding public interest» ved det konkrete tiltaket, jf. vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav c. Retten verken trenger, eller bør, ta stilling til hvilke interesser som generelt kan være «overriding public interest»², om artikkel 4 nr. 7 bokstav c på abstrakt plan har samme innhold som forurensingsloven § 11 eller hvordan ordlyden i direktivet best oversettes til norsk.³ Det retten skal gjøre er å vurdere om de positive ringvirkningene av Engebø-prosjektet utgjør «overriding public interest» i direktivets forstand. Begrunnelsen i vedtaket danner her et utgangspunkt, men retten har full prøvingsrett og kan også trekke inn andre hensyn. Etter statens syn er det god dekning i EØS-retten for at det i vår sak foreligger slike hensyn, noe også tingrettens dom viser. Staten kan derfor heller ikke se at det er behov for å forelegge saken for EFTA-domstolen. Foreleggelse omtales nærmere i punkt 4.

---

¹ Se til illustrasjon listen over alle ankende parters anførsler i tingrettens dom side 6-11.

² Som tingretten påpeker på dommen side 27 siste hele avsnitt vil begrepet «overriding public interest» kunne være dynamisk og kontekstavhengig.

³ Tingrettens dom side 24 første hele avsnitt og side 27 siste hele avsnitt.

Avgrensingen av saken i anken innebærer at det for lagmannsretten skal legges til grunn at de angrepne vedtakene både bygger på korrekt faktum og en forsvarlig saksbehandling, samt at kravene i EUs mineralavfallsdirektiv og vannforskriften § 12 (2) bokstav c/vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav d er ivaretatt. Sakens faktum er grundig beskrevet i tingrettens dom, som nå kan legges opprøvd til grunn.

2 SAKEN I ET NØTTESKALL (ANKEN PUNKT 2)

I anken på side 3 listes en del forhold som det opplyses at partene er «enige» om. Til listen kan det tilføyes at:

- Gruvedriften på Engebø vil skape betydelige sysselsettingsvirkninger i en mindre norsk utkantkommune. Det er forventet at 106 personer vil bli direkte sysselsatt i driften, i tillegg til indirekte sysselsettingsvirkninger.⁴ Prosjektet er planlagt å vare i ca. 39 år, med potensiale for betydelig forlenget levetid.⁵
- På Engebø skal Nordic Mining utvinne rutil og granat. Forekomsten av rutil er så stor at den vurderes å ha internasjonal betydning.⁶
- Titanmetall, som kan fremstilles av rutil, har siden 2020 inngått i EUs liste over kritiske råvarer⁷ og er inntatt som et «critical raw material» i EU-kommisjonens nye forslag til Critical Raw Materials Act.⁸ Det følger uttrykkelig av artikkel 7 nr. 2 i forslaget at prosjekter som utvinner «critical raw materials» vil kunne være av «overriding public interest» etter bl.a. vanddirektivet.⁹ Regjeringen har i Norges mineralstrategi (2023) uttalt at Norge skal være en stabil og langsiktig leverandør av mineraler til det grønne skiftet, og viser til at titanmineraler er blant de kritiske mineralene der Norge har særlig muligheter.¹⁰
- Dersom det skal skje gruvedrift på Engebø, må det skje ved bruk av sjødeponi. For tingretten var partene enige om at landdeponi ikke er et miljømessig bedre alternativ enn sjødeponi på Engebø.¹¹ Tingretten vurderte på sin side at en driftsform uten deponi har usikker faktisk gjennomførbarhet, vil føre til at kostnadene flerdobles og heller ikke er et miljømessig vesentlig bedre alternativ.¹² Denne delen av dommen er ikke påanket.

---

⁴ Se NFDs vedtak om driftskonsesjon 6.5.22 side 21 (dokumentutdraget side 2391).

⁵ Tingrettens dom side 4 og Direktoratet for mineralforvaltnings vedtak 17.6.20 side 4 (dokumentutdraget side 2055).

⁶ Dokumentutdraget side 3765.

⁷ COM(2020) 474 (dokumentutdraget s. 6658).

⁸ [COM\(2023\) 160](#) annex 1 section 1.

⁹ [COM\(2023\) 160](#).

¹⁰ NFD, [Norges mineralstrategi](#) (2023) side 3 og 38.

¹¹ Tingrettens dom side 22.

¹² Tingrettens dom side 84-85.

- Miljøkonsekvensene av sjødeponiet, herunder risikoen for at partikler vil spre seg fra deponiet, er tilstrekkelig godt utredet. Denne delen av saken er heller ikke påanket.¹³
- Vedtakene bygger på korrekt faktum, herunder er det korrekt lagt til grunn at «sannsynligheten for alvorlig eller irreversibel skade på marine arter i Førdefjorden vurderes som liten». Denne delen av saken er ikke påanket.¹⁴
- Kravene til høring og offentlig deltagelse er ivaretatt.¹⁵ Det vil kunne ha betydning for om det foreligger en «overriding public interest».¹⁶

Til innholdet i de ankende parters liste over 'enighetspunkter' på anken side 3, vil denne side bemerke:

- Den kongelige resolusjon 19. februar 2016, som ga tillatelse til forurensende virksomhet, bygger på at tiltaket forringer den økologiske tilstanden til vannforekomsten Førdefjorden-ytte fra «god» til «dårlig».¹⁷ Staten kan imidlertid ikke se at det har betydning for vurderingen om tilstanden forringes til «dårlig» eller «svært dårlig».¹⁸
- Staten er ikke enig i at alle de fire vedtakene er ugyldige dersom vanddirektivet er anvendt feil. Som tingretten beskriver nederst på side 21 i dommen, plikter ikke forvaltningen å vurdere om vilkårene i vannforskriften § 12/ vanddirektivet artikkel 4 nr. 7 er oppfylt ved senere vedtak som ikke medfører en ytterligere forringelse av noen av vannforekomstens kvalitetselementer eller medfører ytterligere forringelse i situasjoner der tilstanden allerede er laveste tilstandsklasse. I saken er det den kongelige resolusjon 19. februar 2016 som legger til rette for at den økologiske tilstanden reduseres fra «god» til «dårlig». Det er ikke anført at noen av de tre senere vedtakene medfører en ytterligere forringelse av tilstanden.

3 STATENS SYN PÅ ANKEN

3.1 Hvilke «overriding public interest» som er aktuelle i saken (anken punkt 3)

Tingretten gjengir i dommens kap. 1.4 på side 23-24 hvilke hensyn den kongelige resolusjonen 19. februar 2016 bygde på når den fant at vilkårene i vannforskriften § 12 (2)

---

¹³ Tingrettens dom punkt 3.

¹⁴ Kongelig resolusjon 19. februar 2016 (dokumentutdraget side 1888).

¹⁵ Tingrettens dom side 38 siste avsnitt og 44.

¹⁶ Kommisjonens veileder nr. 36/2017 s. 60 (dokumentutdraget side 3870).

¹⁷ Tingrettens dom side 22 og dokumentutdraget side 1823.

¹⁸ Det må uansett gjøres en vurdering etter vannforskriften § 12 annet ledd.

bokstav b var oppfylt. Tingretten vurderer de ulike hensynene opp mot vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav c på side 38:

Tingretten finner klart at hensynet til sysselsetting og etablering av nye arbeidsplasser i forholdsvis gravgrendte strøk i Vestland fylke ikke faller utenfor "overriding public interest" etter art 4 nr 7. Det samme gjelder hensynet til mineraltilgang på både verdens og Europa-nivå. Etter tingrettens syn legger Resolusjonen både vekt på ressurstilgangshensynet i seg selv, og på at den internasjonale rutileterspørsels styrke og varighet indirekte underbygger verdiskapnings- og sysselsettingshensynene også på lang sikt. Heller ikke den indirekte hensyntaken finnes å falle utenfor art 4 nr 7.

Tingretten mente altså at *både* sysselsettingshensyn og hensynet om å tilrettelegge for rutiltilgangen globalt utgjorde «overriding public interest». Det er staten enig i, og bemerker at det etter vanndirektivet er tilstrekkelig at det foreligger *ett* hensyn som utgjør en slik interesse.

Tingretten viser eksplitt til de konkrete **sysselsettingsvirkningene** av Engebø-prosjektet. Det er således ikke korrekt at tingretten bygger på at «lønnsom industriutvikling» i seg selv nødvendigvis vil være en «overriding public interest». Etter statens syn er hensynet til sysselsetting i Sunnfjord-regionen klart en type hensyn som kan utgjøre «overriding public interest». Til illustrasjon var Naustdal kommune i 2016 inkludert i det såkalte «regionalstøttekartet» der ESA tillater distriktsrettet *investeringstøtte* for å tilrettelegge for økonomisk utvikling og bosetting, jf. EØS-avtalen artikkel 61 nr. 3 bokstav c.¹⁹ Videre har ESA godkjent distriktsrettet *driftstøtte*, i form av redusert arbeidsgiveravgift, både i gamle Naustdal kommune og i den tilsvarende delen av det som nå er Sunnfjord kommune.²⁰ Del av det samme bildet er også at Statens nærings- og distriktsutviklingsfond i 1998 bevilget tre millioner kroner til Conoco i bedriftsutviklingstilskudd til «TiO₂ forprosjekt» med tanke på etablering av gruvedrift i Engebøfjellet. Til grunn for vedtaket lå blant annet at virksomheten vil tilføre nye arbeidsplasser i en liten landbrukskommune med negativ utvikling målt i antall innbyggere.

Bilag 1: Vedtak fra IK-utvalget i Statens nærings- og distriktsutviklingsfond med innstilling 14.1.98

Bilag 2: Brev fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond til Conoco om innvilget tilskudd 12.2.98

Hva gjelder hensynet om å sikre **tilgangen på rutil globalt**, virker det som om de ankende parter ønsker å avgrense saken mot dette hensynet (anken side 5). Det kan vanskelig tolkes på annet vis enn at de ankende parter erkjenner at det er en «overriding public interest», og står i et spenningsforhold til at ankende part lenger ned på anken side 5 framhever at domstolen fullt ut kan prøve om vilkåret i vannforskriften § 12 (2) bokstav b er oppfylt. I det

---

¹⁹ Se FOR-2014-06-17-807 § 3. Nåværende Sunnfjord kommune inngår på dagens liste, jf. FOR-2021-12-14-3661 § 3.

²⁰ Se senest ESAs vedtak nr. [300/21/COL](#) 5.5.22.

sistnevnte ligger det at domstolen også kan vektlegge hensyn som ikke fremgår av begrunnelsen i vedtaket.

I tillegg til hensynene tingretten viser til, mener staten at vedtaket *også* er begrunnet i at Engebø-forekomsten vil kunne **sikre Norge og Europa tilgang på kritiske mineraler**.²¹ Selv om en skulle mene at dette ikke fremkommer tilstrekkelig klart av begrunnelsen i den kongelige resolusjonen, er dette hensyn lagmannsretten kan vektlegge. Staten mener dette klart er «overriding public interest», og viser til forslaget til Critical Raw Materials Act. Uavhengig av om gyldigheten av vedtaket prøves ut fra de faktiske forholdene på vedtaks- eller domstidspunktet, er situasjonen at tilgangen på kritiske mineraler allerede var et dagsaktuelt tema på tidspunktet for den kongelige resolusjonen i 2016.²²

3.2 Rettens prøvingskompetanse (anken punkt 4.2)

Staten kan ikke se at det er uklart hva tingretten legger til grunn at den kan prøve, og som det fremgår av anken var også partene enige om dette for tingretten. Hva gjelder vannforskriften § 12 (2) bokstav b/ vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav c står det uttrykkelig på dommen side 37:

Tingretten legger til grunn at medlemsstatenes skjønnsmargin her som ellers knytter seg til subsumpsjonen av det aktuelle tiltak under rettsregelen; ikke til tolkingen av Vanndirektivets autonome rettsregel.

Domstolen kan altså prøve om vilkårene i forskriften § 12/direktivet artikkel 4 nr. 7 er oppfylt, herunder om det foreligger «overriding public interest».²³ Samtidig har statene en viss («a certain») skjønnsmargin i vurderingen av om det konkrete tiltaket ivaretar en slik interesse.²⁴

3.3 Tingrettens rettsanvendelse (anken punkt 4.3)

Staten mener tingretten foretar en svært grundig vurdering av innholdet i vilkåret «overriding public interest», og viser til drøftelsen i dommen på side 21-39.

De ankende parter ønsker på sin side, fortsatt ikke, å ta stilling til hvilket innhold vilkåret «overriding public interest» har, m.a.o. om det innebærer et krav om kvalifisert interesseovervekt eller om det kun avgrenser hvilke hensyn som kan begrunne unntak etter direktivet. Dette spørsmålet er mer enn en «smakssak», slik de ankende parter formulerer det, men gir henvisning på grunnleggende ulike vurderinger. At de ankende parter ikke klarer å underbygge én alternativ direktivtolkning viser med styrke at det verken er noen feil med tingrettens dom eller grunn til å forelegge saken for EFTA-domstolen.

---

²¹ Se Miljødirektoratets anbefaling til KLD 13.2.15 s. 68 tredje siste avsnitt siste setning (dokumentutdraget side 3765).

²² EU kom med sin første liste over Critical raw materials i 2011 (COM(2011) 25) og med en revidert liste i 2014 (COM(2014) 297). Titanmetall kom inn på listen i 2020, men er blant metallene som ble vurdert fra starten av.

²³ C-529/15 *Gert Folk* avs. 37 (juridisk utdrag side 2048-2049).

²⁴ C-346/14 *Schwarze Sulm* avs. 70 (statens juridiske tilleggsutdrag side 93-94).

I anken på side 6 gis det uttrykk for at unntak etter vanddirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav c er forbeholdt «høyt prioriterte samfunnsoppgaver» og at «drikkevannsforsyning, flomsikring, energiproduksjon og kommunikasjon», men forutsetningsvis ikke gruvevirksomhet eller lokal sysselsetting, kan være slike oppgaver. Staten er ikke kjent med noen rettskilder som begrenser unntak etter vanddirektivet til «høyt prioriterte samfunnsoppgaver», eller kilder som definerer dette begrepet slik de ankende parter gjør. Det fremstår for denne side som uforklart hvorfor vannkraft og veibygging på den ene siden kan være «overriding public interest», mens gruvevirksomhet som i alminnelighet er en nødvendig forutsetning for at man skal kunne bygge vannrør, turbiner og biler, ikke kan være det. Synspunktet er uansett vanskelig å forene med at EU-kommisjonens forslag til Critical Raw Materials Act bestemmer at titanmetallprosjekter kan være av «overriding public interest».

3.4 Tingrettens rettskildebruk (anken punkt 4.4)

Denne side er ikke enig med de ankende parter i at «tingrettens rettanvendelse [mangler] en klar rettskildemessig forankring uten tilstrekkelig støtte i ordlyd, praksis og teori». Det vises til dommens grundige fremstilling av alle disse kildene. Anken på sin side tar ikke for seg de mange relevante rettskildene tingretten bygger sin drøftelse på. Dersom de ankende parter mener det er relevante kilder som feiltolkes eller som utelates, er det ingen grunn til at de skal avvente med å fremme disse innvendingene til etter at det eventuelt er besluttet foreleggelse for EFTA-domstolen.

Staten går nærmere inn på de ulike kildene som *støtter* tingrettens vurdering i omtalen av foreleggelsesspørsmålet i punkt 4.3.2-4.3.3 nedenfor. Hva gjelder de konkrete *innvendingene* mot tingrettens dom som de ankende parter viser til i anken på side 7-8, vil denne side bemerke:

- **Ordlyden.** Det er direkte feil at tingretten ikke tolker ordlyden «overriding public interest». Fire ulike språkversjoner av ordlyden presenteres i dommens kapittel 1.5.2, og holdes opp mot den lignende ordlyden i fortalen avsnitt 53 i kapittel 1.5.4. Det fremgår at ordlyden til en viss grad er divergerende innad i og mellom de ulike autorative språkversjonene, og som tingretten fremholder på side 27 siste hele avsnitt vil ordlyden derfor også måtte tolkes i lys av andre rettskilder. Disse presenteres i kapittel 1.5.5-1.5.7. I dommens kapittel 1.6 og 1.7 tolker tingretten alle de relevante rettskildene, herunder ordlyden²⁵, under de to ulike tolkningsspørsmålene. De ankende parter har ikke forsøkt å underbygge, med henvisning til rettskilder, at denne ordlydstolkningen er feil. At unntak i EU-retten sjelden tolkes utvidende, innebærer selvfølgelig ikke at man ikke må foreta en presiserende tolkning.²⁶

At ordlyden alene ikke avklarer hvilke hensyn som kan være «overriding public interest» er heller ikke oppsiktsvekkende. Ordlyden er nettopp i seg selv åpen om spørsmålet, og samme ordlyd brukes også ellers i EU-retten for å betegne typer

---

²⁵ Se tingrettens dom side 35 og 37.

²⁶ Tingretten er også inne på dette i dommen side 37 første hele avsnitt.

hensyn som kan begrunne unntak fra den frie bevegelighet.^{27 28} Denne læren er utviklet av EU-domstolen, og er dynamisk.

- **Konteksten.** Betydningen av at vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav c inneholder to alternativer drøftes inngående av tingretten i dommen side 35-36. Ankende parter har ikke vist til noen feil ved tingrettens drøftelse.²⁹
- **Veiledere fra EU-kommisjonen.** Det fremstår som noe oppsiktsvekkende at de ankende parter mener tingretten legger for stor vekt på ulike veiledere fra kommisjonen, all den tid ankende part selv viste til slike veiledere ikke mindre enn 13 ganger i disposisjonen for prosedyren.³⁰ Staten viser til tingrettens grundige drøftelse av innholdet i den siste veilederen til vanndirektivet på side 27-29 i dommen, og veilederen til direktiv 92/43 (habitatdirektivet) på side 32.

Hva gjelder de konkrete innvendingene mot tingrettens utlegning av veilederne, viser denne side til at:

- Veilederen det vises til i anken er en annen, og eldre, veileder enn den tingretten primært knytter sin drøftelse til.³¹
  - Omtalen av «indispensable» i den nyeste veilederen til vanndirektivet³², knytter seg til praksis etter habitatdirektivet artikkel 6 nr. 4. Den bestemmelsen har en annen, og strengere, ordlyd enn vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav c.³³ Like fullt kan økonomiske interesser også etter habitatdirektivet danne grunnlag for unntak.³⁴
  - Tingretten overser ikke at eksempelet i veilederen viser til «fulfilling specific obligations of public services». Innholdet i dette forbeholdet omtales særskilt i dommen på side 33 første hele avsnitt.³⁵
- **Praksis fra EU-domstolen.** Tingretten foretar en grundig drøftelse av hva som kan sluttet ut av den relevante praksisen fra EU-domstolen³⁶, og «overse[r] ikke

---

²⁷ Se f.eks. direktiv 2006/13 (tjenestedirektivet) fortalen pkt. 40 og artikkel 4 nr. 8 (JU 1765 og 1777) og Arnesen m.fl., *Oversikt over EØS-retten* (2022) s. 223-224 (JU 2424-2425).

²⁸ Se også den tilsvarende ordlyden i Bern-konvensjonen artikkel 9 som omtales av tingretten i dommen på side 32-33.

²⁹ Forarbeidene gir heller ingen støtte for at de to alternativene skal tolkes antitetisk, se punkt 4.3.3 nedenfor.

³⁰ Tingretten er på sin side bevisst veiledernes begrensede rettskildevekt, se dommen side 27-28.

³¹ Se tingrettens dom side 27 og 39.

³² Se dokumentutdraget side 3869-3870.

³³ Se tingrettens dom side 31-32.

³⁴ Se punkt 4.3.3 nedenfor og tingrettens dom side 32 og 38.

³⁵ Veilederen det vises til er inntatt i statens juridiske tilleggsutdrag på side 567-568 (se fotnoten).

³⁶ Se tingrettens dom side 29-30 og 37-38 med fotnoter.

det mest sentrale som kan sluttet ut av» denne (anken side 7). Tvert imot legger tingretten, på samme måte som ESA (se punkt 4.3.3 nedenfor), til grunn at C-346/14 *Schwarze Sulm* er sentral for saken. Tingretten går samtidig vesentlig lengre inn i den øvrige praksisen fra EU-domstolen enn det de ankende parter gjorde i sin prosedyre for tingretten.

Hva gjelder de to Generaladvokat-uttalelsene ankende parter nå viser til, var ingen av disse inntatt i de, ellers svært fylldige, juridiske utdragene for tingretten. De har heller ingen rettskildemessig betydning for det spørsmålet retten skal løse:

- I C-43/10 *Nomarchiaki* kom storkammer i EU-domstolen til at vanntilgang, elektrisitetsproduksjon og drikkevannsforsyning alle kunne være en «general interest» og foretok ingen gradering av disse etter vanndirektivet.³⁷
- Uttalelsen det vises til i C-723/21 *Stadt Frankfurt* gjelder vanndirektivet artikkel 7 nr. 4. Altså en annen bestemmelse i direktivet.
- **Juridisk teori.** Tingretten drøfter eksplisitt Backer i dommen side 36-37, og staten slutter seg til det. Backers uttalelse er ubegrunnet og uklar, og er heller ikke forankret i andre kilder.³⁸ Staten kan ikke se at øvrig juridisk teori gir grunnlag for noen annen tolkning.

4 FORELEGGELSE FOR EFTA-DOMSTOLEN

4.1 Overordnet om statens syn

Staten er positiv til å anmode EFTA-domstolen om rådgivende uttalelser i saker hvor det er påkrevet. I anken punkt 5.7 viser de ankende parter til to overordnede tolkningsspørsmål man mener bør forelegges (nr. 1 og 2). Staten mener det ikke er «nødvendig» å forelegge disse for EFTA-domstolen, jf. Overvåknings- og domstolsavtalen mellom EFTA-statene (ODA-avtalen) artikkel 34. Spørsmålene er til dels ikke relevante for løsningen av saken, til dels er de ikke tilstrekkelig tvilsomme.

De generelle utgangspunktene for vurderingen av om saken bør forelegges EFTA-domstolen omtales i punkt 4.2, før det gjøres en konkret vurdering i punkt 4.3. Denne side tar her utgangspunkt i momentene i vurderingen som fremgår av [DAs veileder](#). I punkt 4.3.1 behandles momenter som er relevante for begge tolkningsspørsmål. I punkt 4.3.2-4.3.3 vurderes momenter som er relevante for hvert av de to tolkningsspørsmålene.

---

³⁷ C-43/10 *Nomarchiaki* avs. 64-67 (JU 1981-1982).

³⁸ Inntatt i det juridiske utdraget på side 2430.

Denne side finner ikke grunn til å kommentere den konkrete utformingen av spørsmålene til EFTA-domstolen før foreleggelsesspørsmålet er avgjort.

4.2 Generelle utgangspunkt

Domstoloven § 51a gir norske domstoler en adgang, men ikke plikt, til å forelegge spørsmål for EFTA-domstolen. Bestemmelsen implementerer ODA-avtalen artikkel 34:

Det hører under EFTA-domstolen å gi rådgivende uttalelser om fortolkningen av EØS-avtalen.

Når et slikt spørsmål blir reist ved en domstol i en EFTA-stat, og domstolen finner at en uttalelse er nødvendig før den avsier sin dom, kan den anmode EFTA-domstolen om å gi en slik uttalelse...

Adgangen til å stille tolkningsspørsmål til EFTA-domstolen forutsetter altså at den nasjonale domstolen etter en selvstendig vurdering finner at det er «nødvendig». Dette er også fulgt opp i Høyesteretts praksis, jf. HR-2005-1630–U:

Kjæremålsutvalget finner ikke grunn til å be om tolkningsuttalelse fra EFTA-domstolen, jf. domstoloven § 51a. De rettslige grenser for adgangen til å regulere spillemarkedet må langt på vei anses avklart gjennom omfattende praksis fra EF-domstolen. Anvendelsen av de kriterier som er oppstilt – bevisbedømmelsen og subsumpsjonen – hører under de nasjonale domstoler.

Tore Schei har likeledes påpekt at det sentrale spørsmålet er om det er *nødvendig* med avklaring av EØS-retten, noe som må vurderes på bakgrunn av om det allerede foreligger veiledning i eksisterende rettskilder, og da særlig rettspraksis (tale til EFTA-domstolens 20-årsjubileum s. 3, tilgjengelig på Høyesteretts hjemmeside):

In deciding whether or not to ask, the key issue must be the need for clarification of EEA law. This evaluation must take into account as its starting point the existing case law of the EFTA Court and the ECJ, which may give adequate guidance...

Det sentrale er samtidig ikke om eksisterende rettspraksis er omfattende, men om de eksisterende rettskildene løser spørsmålet det er aktuelt å forelegge. I tillegg vil de generelle prinsippene i tvl. § 1-1 være veiledende for om foreleggelsesadgangen *bør* benyttes.

4.3 Foreleggelse er ikke “nødvendig”, jf. ODA-avtalen artikkel 34

4.3.1 Felles momenter for begge tolkningsspørsmål

Under tingrettens behandling fant ingen av partene grunn til å anmode, eller retten grunn til å ta opp spørsmålet om saken skulle forelegges. Det selv om tolkningen av vanddirektivet og mineralavfallsdirektivet også for tingretten var gjort til sentrale anførsler fra motparten. Det kan ikke sees å ha tilkommet **nye omstendigheter** som tilsier at saken forelegges nå.

Staten antar videre at forleggelse vil medføre økte **sakskostnader**, noe som vil være uheldig gitt de ankende parters anke over tingrettens kostnadsavgjørelse. Denne side kan ikke se at det er dekning for å tro at forleggelse, som i praksis innebærer en ekstra runde, vil kunne være «kostnadsbesparende» slik de ankende parter anfører. Foreleggelse vil også føre til at avgjørelse av saken trekker ut i **tid**, noe som antas å være en ulempe for tiltakshaver Nordic Mining ASA som har investert betydelig beløp i tillit til tillatelsene de har fått.

4.3.2 Spørsmål 1: Kvalifisert eller alminnelig interesseovervekt

I dommens punkt 1.6 gir tingretten en grundig begrunnelse for hvorfor begrepet «overriding public interest» i vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav c ikke gir henvisning på kvalifisert interesseovervekt. Tingrettens vurdering finner støtte i en rekke kilder, og staten kan ikke se at de eksisterende rettskildene gir grunnlag for **tvil** om den EØS-rettslige løsningen:

- Som tingretten viser til, har kvalifisert interesseovervekt ingen forankring i ordlyden eller fortalen, jf. bl.a. den svenske ordlyden «*Skälen för dessa modifieringar eller förändringar är ett allmänintresse av större vikt*».³⁹
- Tolkningen har ingen støtte i forarbeidene som gjennomgås i punkt 4.3.3 nedenfor, hvor det uttales at «*the respective changes outweigh the benefits of achieving the objectives*» (vår utheving).⁴⁰ Altså alminnelig interesseovervekt.
- EU-domstolen anvender ikke en doktrine om kvalifisert interesseovervekt i C-346/14 *Schwarze Sulm* avsnitt 80.⁴¹
- I praksis om [habitatdirektivet artikkel 6 nr. 4 første ledd](#), som har enn strengere ordlyd enn vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav c, har EU-domstolen konsekvent uttalt at det må gjøres en «*weighing up against the damage caused to the site by the plan or project under consideration*», se C-399/14 *Grüne Liga Sachsen* avs. 57, C-441/17 *Puszcza Białowieska* avs. 191 og C-521/12 *Briels* avsnitt 36. Heller ikke her stilles det krav til kvalifisert interesseovervekt. Staten oppfatter at det ikke er uenighet mellom partene om at praksis etter habitatdirektivet er relevant for tolkningen av vanndirektivet.

³⁹ Alle språkversjoner er likestilte, jf. HR-2023-1246-A avs. 41. Se også den franske og spanske ordlyden: «à un intérêt général majeur»/«de interés público superior».

⁴⁰ Committee on the Environment, Public Health and Consumer Policy ([A5-0027/2000](#)) 3.2.00 side 47.

⁴¹ Hvor det vises til at østeriske myndigheter «weighed up the advantages of the project with its negative impact» (statens juridiske tilleggsutdrag side 93-94). Det fremgår også at østeriske myndigheter vurderte at de offentlige interessene «clearly outweighed» ulempene. Dette viser tilbake til sitatet fra beslutningen om å tillate utbygningen som er inntatt i dommen avsnitt 78. Det fremgår av sammenhengen i sitatet at det ble foretatt en interesseavveining («weighing up»), og at den viste til at de offentlige interessene klart var større. «Clearly» viser altså til at resultatet var «klart», ikke til at interesseovervekten måtte være «vesentlig».

- ESA har ikke i tilknytning til noen av klagesakene om norske sjødeponier tatt til orde for at det skal gjelde et krav om kvalifisert interesseovervekt (se punkt 4.3.3).
- Ankende parter har i anken ikke vist til en eneste rettskilde til støtte for at det kreves kvalifisert interesseovervekt.

4.3.3 Spørsmål 2: Hvilke typer hensyn som kan være «overriding public interest»

Som det fremgår av punkt 3.1 over mener staten det i saken foreligger tre alternative hensyn som hver og en utgjør et «overriding public interest» etter vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav c. Slik staten forstår anken, bestrides det ikke at tilgangen på rutil globalt eller produksjonen av kritiske mineraler i Europa kan utgjøre en «overriding public interest». Ankende parter mener bare at dette ikke fremgår av begrunnelsen i den kongelige resolusjonen. Som fremhevet i punkt 3.1, kan lagmannsretten legge vekt på alle hensyn den mener er relevante uavhengig av om disse fremgår av begrunnelsen eller ikke. Gitt at saken uansett kan løses på annet grunnlag, fremstår ikke foreleggelse som **relevant** for løsningen av saken.

Hva gjelder underspørsmålet om hensynet til lokal sysselsetting kan utgjøre en «overriding public interest», kan staten ikke se at det er nødvendig å forelegge dette spørsmål når de andre hensynene uansett er tilstrekkelig til at vedtaket er gyldig. Denne side kan for øvrig heller ikke se at dette underspørsmålet er særlig **tvilsomt**. Det vises til tingrettens dom punkt 1.7, som har god støtte i praksis fra EU-domstolen og ESA:

- Som tingretten korrekt påpeker, er det ingen holdepunkter i ordlyden eller fortalen for at hensynet til sysselsetting i utkantkommuner ikke kan være «overriding public interest».
- Bestemmelsens forarbeider taler også for at et bredt spekter av hensyn kan vektlegges. Artikkel 4 nr. 7 inngikk ikke i kommisjonens opprinnelige direktivutkast⁴², og kommisjonen, parlamentet og rådet hadde ulikt syn på hvordan bestemmelsen burde utformes.⁴³ Ordlyden i bokstav c var et kompromissforslag fremsatt under andre gangs behandling i EU-parlamentet. Komiteen i parlamentet som forberedte saken beskrev da forslaget slik:⁴⁴

The amended text on Article 4(6) [i dag 4 (7)] seeks to clarify and tighten derogation conditions. ... Failure to achieve the objectives of the Directive due to new modifications or alterations to water bodies shall only be allowed if Member States establish that the respective changes outweigh the benefits of achieving the objectives, and that no better alternative exists. (våre uthevinger)

Det ligger altså til medlemsstatene å vise at fordelene ved tiltaket veier tyngre enn ulemperne, samtidig er det ikke holdepunkter for at vilkåret er ment å sette særlig

⁴² [COM/1997/614/FINAL](#).

⁴³ Se [A4-0261/1998](#) (amendment 49), [COM/1999/271/FINAL](#) (art. 4 (6)) og [9085/3/99 REV 3](#) (art 4 (6)).

⁴⁴ Committee on the Environment, Public Health and Consumer Policy ([A5-0027/2000](#)) 3.2.00 side 47.

strengere rammer for hvilke fordeler som kan være relevante. Tvert imot var forslaget et resultat av at rådet ikke hadde godtatt parlamentets tidligere forslag om at unntak kun kunne begrunnes i hensynet til «*the protection of human health, or for the maintenance of human safety or for the purposes of sustainable development*». ⁴⁵ Rådet mente derimot at unntak kunne gjøres i alle tilfeller der det forelå «*reasons of overriding public interest*». ⁴⁶

- I C-346/14 *Schwarze Sulm* avs. 70-71 viser EU-domstolen til at «*the Member States must be allowed a certain margin of discretion for determining whether a specific project is of such [overriding public] interest*». ⁴⁷ Synspunktet harmonerer godt med forarbeidene gjengitt over. Selv om skjønnsmarginen primært knytter seg til subsumsjonen, vil spørsmålene om hva som kan være en «overriding public interest» og om det konkrete prosjektet ivaretar en slik interesse i praksis henge tett sammen. Det innebærer både at nasjonale prioriteringer vil kunne ha betydning for hva som er en «overriding public interest», og at spørsmålene det eventuelt er aktuelt å forelegge for EFTA-domstolen ligger **tett opp mot subsumsjon**. Begge forhold tilsier at saken er mindre egnet for foreleggelse.
- Generaladvokaten viser i C-461/13 *Bund für Umwelt* avs. 83 til at «*projects meeting other requirements (economic, in particular)*» typisk vil kunne oppfylle vilkårene i vanddirektivet artikkel 4 nr. 7. ⁴⁸ EU-domstolen uttaler seg ikke om spørsmålet i saken.
- I praksis om [habitatdirektivet artikkel 6 nr. 4](#) har EU-domstolen uttrykkelig lagt til grunn at gruvevirksomhets betydning for lokaløkonomien kan utgjøre en «imperative reason of overriding public interest». I C-404/09 *Kommissjonen mot Spania* hadde spanske myndigheter gitt tillatelse til flere gruver innenfor vernede områder. EU-domstolen fant at Spania hadde brutt habitatdirektivet artikkel 6 nr. 3 fordi det ikke var blitt utført tilstrekkelig miljøvurderinger i forkant. I avsnitt 109 uttaler likevel EU-domstolen (det samme gjentas i dommen avs. 153-154):

The Kingdom of Spain, which has invoked the importance of mining activities for the local economy, needs to be reminded that, whilst that consideration is capable of constituting an imperative reason of overriding public interest within the meaning of Article 6(4) of the Habitats Directive, that provision can apply only after the implications of a plan or project have been studied in accordance with Article 6(3) of that directive. (våre uthevinger) ⁴⁹

⁴⁵ [A4-0261/1998](#) amendment 49.

⁴⁶ [9085/3/99 REV 3](#) artikkel 4 (6). Rådet foreslo derfor å stryke teksten som i dag utgjør andre alternativ i bokstav c.

⁴⁷ Statens juridiske tilleggsutdrag side 93-94.

⁴⁸ Staten juridiske tilleggsutdrag side 141. Tiltakene som ble vurdert i saken fremgår av avsnitt 18-20.

⁴⁹ Statens juridiske tilleggsutdrag side 42. Se også [Generaladvokatens uttalelse](#) avsnitt 154.

Saken følger opp [C-44/95 Lappel Bank](#) avsnitt 41 jf. 13 der EU-domstolen viste til at «*economic requirements*» kan være relevant etter habitatdirektivet artikkel 6 nr. 4. Det er også lagt til grunn i omfattende praksis fra EU-kommisjonen der ulike utbyggingsprosjekter som skal ivareta økonomiske formål har blitt vurdert å utgjøre en «imperative reason of overriding public interest» etter habitatdirektivet artikkel 6 nr. 4.⁵⁰

- ESA har tre ganger behandlet, og lagt bort, klager fra bl.a. de ankende parter der det ble anført at hensynet til lokal sysselsetting og skatteinntekter ikke kunne utgjøre en «overriding public interest». Det vises til ESAs beslutning 18. januar 2017 om å lukke saken som gjaldt sjødeponiet på nettopp Engebø:

The Authority notes that the Ministry's decision sets out in a detailed manner the reasons for the project, its impact on the environment, as well as considering the balance between the advantages and disadvantages. Moreover, the Ministry's decision is based on a detailed assessment carried out by the Norwegian Environment Agency. The Authority observes that, according to the findings of the Ministry, the project will lead to the creation of employment and the generation of income in the long term and that the project overall will produce large revenues for society. It is to be reiterated that it is not within the scope of the Authority's review to assess the merits of such a policy choice on the part of the Norwegian Government.

The Authority's review of the Ministry's assessment is limited to determining whether there has been a manifest error in its assessment of whether the condition set out in Article 4(7)(c) WFD has been met. Having reviewed the Ministry's assessment of the benefits and disadvantages of the mining project, the Authority considers that the Norwegian Authorities have not committed a manifest error of assessment. Accordingly, the Authority finds that the Ministry was entitled to conclude that the project would give rise to benefits which were of overriding public interest. (våre uthevinger)⁵¹

Det vises også til ESAs beslutning 16. juni 2021 om å lukke saken som gjaldt bl.a. sjødeponiet i Ranfjorden:^{52 53}

---

⁵⁰ Se tingrettens dom side 32. Se også *Construction project of the new port of Granadilla (Tenerife) 2006* (statens juridiske tilleggsutdrag side 164), uttalelse 5.5.09 *Extension of the Lübeck Blankensee airport* (statens juridiske tilleggsutdrag side 173) og uttalelse 18.12.15 *Widening of B173 between Lichtenfels and Kronach* (statens juridiske tilleggsutdrag side 187).

⁵¹ Dokumentutdraget side 3945-3946.

⁵² Dokumentutdraget s. 3987. Se også ESAs uttalelse 8. desember 2021 i saken som gjaldt Repparfjorden og Førdefjorden (U 5153).

⁵³ ESA åpnet samtidig en generell sak om gjennomføringen av vanndirektivet i vannforskriften. Dette ledet til den foreslåtte endringen av ordlyden i vannforskriften § 12 (2) bokstav b som er omtalt i anken på side 3. Det er derfor heller ikke riktig at endringen skjedde etter «langvarig press fra ESA» (anken side 3).

The Directorate notes, in this regard, that employment and financial gain to society is not excluded as constituting an "overriding public interest" under Article 4(7)(c) WFD.

De ankende parter har ikke vist til nye omstendigheter som har inntruffet etter ESAs beslutninger, og det er ingen grunn til å tro at EFTA-domstolen vil komme til et annet resultat.

Samlet sett foreligger det et omfattende rettskildegrunnlag, herunder praksis fra EU-domstolen, som støtter tingrettens konklusjon. Staten kan ikke se at det er noen kilder som underbygger at «overriding public interest» skal tolkes så snevert at alle hensynene Engebø-prosjektet skal ivareta faller utenfor begrepet. Selv om det ikke foreligger en dom fra EU-domstolen som behandler relevansen av akkurat hensynet til lokal sysselsetting etter vanddirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav c, har EU-domstolen i C-404/09 avklart at hensynet kan oppfylle den svært parallelle (og strengere) bestemmelsen i habitatdirektivet artikkel 6 nr. 4. ESA har også stadfestet at sysselsettingshensynet Engebø-prosjektet skal ivareta er relevant etter vanddirektivet.

5 ANKEN OVER SAKSKOSTNADENE

Tingretten foretar på dommen side 92-95 en grundig vurdering av sakskostnadsspørsmålet. Staten slutter seg til denne, selv om denne side ikke kan se at det var nødvendig å sette ned ansvaret for statens kostnader for å ivareta kravene etter tvl. 20-2 (3) jf. Århus-konvensjonen artikkel 9 nr. 4. De ankende parter har aldri bestridt at statens kostnader, med unntak av reiseutgiftene til vitne Stone, har vært «nødvendige», jf. tvl. § 20-5 (1). Statens samlede sakskostnadskrav, inkludert sakkyndige, var på kr 1 713 474. De ankende parter krevde kr 7 371 090, dvs. 4,3 ganger mer.⁵⁴

Tingretten har rett når den skriver at de ankende parter «har prioritert andre interesser enn tvistelovens forholdsmessighetsprinsipp ved søksmålets avgrensning og gjennomføring».⁵⁵ Engebø-prosjektet har vært utredet gjennom 10 år, og under forvaltningsbehandlingen har en rekke ulike mulige miljøvirkninger blitt utredet. Antallet utredninger, med tilhørende fagkompetanse, er derfor tilsvarende stort.⁵⁶ I den 70 sider lange stevningen ble det likevel ikke forsøkt avklart hvilket faktum i vedtakene som ble bestridt eller hvilke miljøkonsekvenser det ble anført at var utilstrekkelig utredet.⁵⁷ For å konsentrere saken, og slik redusere kostnadene, ba staten derfor gjentatte ganger under saksforberedelsen de ankende parter om å avklare hva tvistepunktene i saken var.⁵⁸ De ankende parter ønsket ikke å gi noen slike avklaringer, verken under planmøtet, saksforberedelsen⁵⁹ eller under

---

⁵⁴ I motsetning til de ankende parter, prioriterte staten å bruke kostnader på å tilføre saken sakkyndighet fremfor advokatutgifter. 33,7 % av statens samlede utgifter var til sakkyndige, mot 5,6 % for ankende parter.

⁵⁵ Tingrettens dom side 93 fjerde avsnitt.

⁵⁶ Se til illustrasjon Miljødirektoratets anbefaling til KLD 13.2.15 (dokumentutdraget side 3698 flg.)

⁵⁷ Dokumentutdraget side 69.

⁵⁸ Dokumentutdraget side 3289, 6628-6629, 6762 og 6831.

⁵⁹ Dokumentutdraget side 5136-5137, 6754-6756, 6803-6804 og 6896-6899.

hovedforhandlingen. I stedet trakk man inn nye påstandsgrunnlag underveis.⁶⁰ De ankende parter fremsatte også svært omfattende bevisprovokasjoner.⁶¹ Dokumentene som ble fremlagt som svar på provokasjonene kan denne side knapt huske at ble påberopt under hovedforhandlingen. De ankende parter opererte videre med fire advokater, hvorav tre møtte under hovedforhandlingen.

Hva gjelder vitne Stone, som reiste fra USA for å avgi forklaring, vurderer tingretten betydningen av hans reisekostnader konkret på dommen side 95. Tingretten fremhever at «Stones forklaring belyste sentrale tvistepunkter i saken». Vitnemålet fra Stone var foranlediget av at de ankende parter anførte manglende utredning av tilbakefylling utviklet seg til en sentral anførsel i saken⁶², og at de ankende parter meldte tre vitner med tilknytning til Arctic Mineral Resources AS som skulle forklare seg om temaet.⁶³ I tillegg fremla de ankende parter ca. én måned før hovedforhandlingen en sakkyndigrapport fra Sintef om temaet, og meldte forfatterne som vitner.⁶⁴ Når tingretten fremhever at Stones «kompetanse og erfaring innehas så vidt skjønnes av få om noen med rimeligere reisevei», kan ikke det forstås på annet vis enn at tingretten mener at Stone tilførte saken nødvendig fagkyndighet som verken vitnene fra Arctic Mineral Resources AS eller Sintef gjorde.

Staten kan ikke se at tingrettens sakskostnadsavgjørelse står i et problematisk forhold til [C-252/22 Societatea Civilă Profesională de Avocați](#) avsnitt 74. Tingretten har ikke avgjort kostnadsspørsmålet «solely» basert på de ankende parter økonomiske stilling, men trekker inn en rekke ulike momenter i vurderingen. Dette i tråd med C-252/22 avsnitt 75 og 83:⁶⁵

The court may also take into account the situation of the parties concerned, whether the applicant has a reasonable prospect of success, the importance of what is at stake for the applicant and for the protection of the environment, the complexity of the relevant law and procedure and the potentially frivolous nature of the claim at its various stages...

In the light of all the findings above, the answer to the third question is that Article 9(4) and (5) of the Aarhus Convention, read in the light of Article 47 of the Charter, must be interpreted as meaning that, in order to ensure compliance with the requirement that judicial proceedings not be prohibitively expensive, a court called upon to make an order for costs against an unsuccessful party in an environmental dispute must take into account all the circumstances of the case, including that party's interest and the public interest in the protection of the environment. (vår utheving)

Det fremgår av C-252/22 avsnitt 74 (sisert i anken) at partens økonomiske stilling er et relevant moment, og staten kan ikke se at tingretten var forhindret fra å legge vekt på de ankende parter regnskapsopplysninger. Dersom det foreligger feil ved disse tallene, bes de ankende parter opplyse konkret hva feilen består i og hvilken betydning det anføres å ha.

---

⁶⁰ Dokumentutdraget side 6901 og 7853. Også under hovedforhandlingen, se tingrettens dom side 45.

⁶¹ Dokumentutdraget side 68-69.

⁶² Se stevningen side 31-43 (samme sider i dokumentutdraget).

⁶³ Dokumentutdraget side 5143.

⁶⁴ Dokumentutdraget side 6784 og 6900. Rapporten var ikke varslet i forkant.

⁶⁵ Se også avsnitt 72 om at Århus-konvensjonen ikke generelt er til hinder for at det idømmes kostnader.

Denne side kan heller ikke se at tingretten var forhindret fra å vektlegge at de ankende parter tidligere har pålagt vedtak og avgitt høringsuttalelser. At vedkommende har fremmet samme innvendinger tidligere har naturlig nok betydning for om «*the applicant has a reasonable prospect of success*» og «*the potentially frivolous nature of the claim*», jf. C-252/22 avsnitt 75. Staten bemerker for øvrig at Århus-konvensjonen ikke er inntatt i EØS-avtalen, og at EU-domstolens praksis om konvensjonen ikke er direkte relevant for Norge.⁶⁶

Samlet sett kan staten ikke se at tingrettens sakskostnadsavgjørelse medfører at saken blir «prohibitively expensive», jf. [Århus-konvensjonen artikkel 9 nr. 4](#). Tingretten har foretatt en konkret vurdering, forankret i relevante momenter etter konvensjonen, der også kostnadsansvaret overfor staten har blitt satt ned med noe over kr 300 000 for å hensynta konvensjonens krav. Det fremgår av den fremlagte avtalen de ankende parter har inngått med CMS Kluge at de skal dekke egne advokatutgifter på kr. 2,1 millioner. I tillegg kommer utgifter til ankende parters sakkyndige på ca. kr. 415 000 og rettsgebyret. Av de samlede kostnadene de ankende parter må bære, utgjør kostnadene staten er tilkjent kun 35 %.

6 VIDERE SAKSFORBEREDELSE

Dersom lagmannsretten finner at anken skal fremmes til behandling, er staten enig i at det bør være tilstrekkelig med 2-3 rettsdager. Det forutsetter at ankesaken begrenses til de påstandsgrunnlag som er omtalt i anken og at faktum vedtakene bygger på ikke igjen trekkes i tvil.

Rettsmekling er ikke aktuelt.

7 PÅSTAND

1. Anken forkastes.
2. Staten v/Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet tilkjennes sakskostnader for lagmannsretten.

Det har så langt påløpt 32 timer à kr. 1850 til Regjeringsadvokatens arbeid med ankesaken. Det består utelukkende av salær.

---

⁶⁶ EU-domstolens kompetanse til å tolke Århus-konvensjonen følger av at EU er selv har sluttet seg til konvensjonen, se C-873/19 *Deutsche Umwelthilfe eV* avs. 48. I C-252/22 vises det også til EU-Charteret artikkel 47 som rettslig grunnlag. Charteret er ikke omfattet av EØS-avtalen.

REGJERINGSADVOKATEN

• • •

Oslo, 1. mars 2024

REGJERINGSADVOKATEN

Henrik Vaaler
advokat

SND

INNSTILLING

SND

	Signatur:	Saksnr.:	Møtenr./Møtedato:
Adm. direktør:		K0-I	
Div. direktør:	BNH	IK- 4004/98	01/98 / 14.01.98
Avd. direktør:	ABEN/EM <i>9/1-780/8</i>	I-1 3098/97	18.12.97
Seksjonssjef:	ODS <i>9/1-780/8</i>		
Saksbehandler:	ES		

utsatt

Risikoklassifisering:	A
-----------------------	---

Mottatt:	20.06.97
Tilleggsopplysninger mottatt:	11.12.97

Kommune, fylke:	1433: Naustdal, Sogn og Fjordande
Prosentområde:	C: 15 % + 10 %
Bransje:	70.202: Utleie av egen fast eiendom
Årsverk:	43

1. SØKER

1.1 SØKER, EIERFORHOLD, STYRE OG LEDELSE

Søker: Conoco Investments Norge A/S, Postboks 488, 400 Stavanger

Conoco Investments Norge A/S (CIN) er et heleiet datterselskap av oljeselskapet Norske Conoco A/S, som igjen er 100 % eid av det amerikanske industrikonsernet E.I. du Pont de Nemours and Company (DuPont). Konsernet Conoco i Norge omfatter; Norske Conoco A/S (morselskap), DuPont Jet A/S (automatbensinkjede) og CIN. Konsernets omsetning og resultat før skatt i 1996 var på h.h.v. NOK 4.940 mill. og NOK 1.479 mill..

CIN står som eier og driftsoperatør av morselskapets skip og landbaserte virksomhet i Norge. Med unntak av 43 ansatte på "Randgrid" har CIN ingen ansatte. Virksomheten i CIN styres og administreres i sin helhet av morselskapet Norske Conoco A/S.

Det foreliggende søknadsprosjektet fra CIN, vedr. etablering av en titangruve på Engebø i Naustdal kommune, har lite til felles med den oljebaserte virksomhet som Conoco driver i Norge. Prosjektet har derimot en forankring og naturlig tilhørighet i DuPont-konsernets kjemi- og mineralbaserte forretningsområder. DuPont er verdens største kjemikonsern med en omsetning på ca. \$ 44 mrd. i 1996. Antall ansatte ble fra 95-96 redusert fra 105.000 til 97.000. Alle DuPont-engasjement og aktiviteter i Norge går gjennom Conoco/CIN.

Kontaktperson er avd. leder Jan N. Egeland i avdeling for Industriutvikling.

Styret i Norske Conoco A/S består av Roger Abel (styreformann), adm. dir. Mike L. Johnsen, Frank Sivertsen, Andreas Middelthon, May B. Røsand og Siv H. H. Øverby.

1.3 SØKNAD

Debitors søknad:			Innstilling:		
D-BU	kr	8.000.000	D-BU	kr	3.000.000
Sum	kr	8.000.000	Sum	kr	3.000.000

Selskapet har ingen engasjement i SND. Beslutningsnivå for saken tilligger divisjonsdirektør.

2. PROSJEKTBEKRIVELSE OG FINANSIERINGSPLAN

Foreliggende prosjekt er et forprosjekt med tanke på etablering av gruvedrift i Engebøfjellet. Det økonomisk interessante i prosjektet er innholdet av 3-5 % av mineralet rutil i bergarten eklogitt. Rutil er et råstoff som benyttes til fremstilling av titandioksyd (TiO_2). Forekomsten er på det mektigste et par hundre meter bred og ca. 2 km lang, og et grovt anslag går ut på at den inneholder over 300 mill. tonn eklogitt. Dette er nok til minst 30 års drift over havnivå.

TiO_2 er det dominerende pigment til maling, plast, papir, blekk, fibre, mat og kosmetikk m.m. DuPont leverer TiO_2 til alle disse formål og er det ledende selskap i verdensmålestokk, og har over lang tid vært på leting etter nye forekomster av titan for å øke tilgangen av høykvalitets råvarer. Samtidig vil en av selskapets eksisterende forekomster i Florida utfases i nær framtid, ca. år 2004. I tillegg til forekomsten på Engebø, har selskapet to forekomster i h.h.v. Italia og Spania under vurdering. Så langt er Engebø-prosjektet det høyest prioriterte av disse.

Målet for DuPont - formålet med prosjektet - er tredelt:

1. Påvise en drivverdig forekomst - fastslå kvalitet og mengde av rutil
2. Utvikle en oppredningsprosess som gir best mulig utbytte
3. Fremstille en rutil med 95-96 % titandioksyd som gir minimum av utslipp i den påfølgende klorprosess.

NGU og Elkem Spikerverket startet undersøkelsene av rutilforekomstene i Sunnfjordområdet allerede i 1978. Conoco/DuPont har arbeidet med undersøkelser i Engebø siden 1992. I år er det boret 11.000 meter med kjerneprøver (totalt 18.000 meter). Å analysere disse prøvene for å finne ut om forekomsten er drivverdig vil ta 2-3 år. Gruvedrift er ikke lønnsomt ved et rutilinnhold lavere enn 2 %. Ideelt bør man opp i 4-5 %. De foreløpige resultatene er oppløftende, med forekomster på inntil 8 % rutil, men man er fortsatt usikre på størrelsen.

I USA har selskapet startet arbeidet med å utvikle en prosesseringsmetode. Arbeidet som utføres av DuPont i denne forbindelse framstilles som banebrytende. Dette dreier seg ikke bare om finne egnede forekomster, men også å utvikle en tilhørende oppredningsprosess for anrikning med hensyn til rutil. Som en første fase er det allerede prosessert 75 tonn med eklogittstein fra Engebø. Analysene viser at man kan benytte den samme prosess på Engebø som den man bruker i Florida. Dette vil forenkle utbyggingen av et eventuelt anlegg i Sogn. Likevel vil det være en stor forskjell mellom de to stedene. Gruvene i Florida skiller TiO_2 ut fra sand, mens man i Norge må sprengje i fjell (malmbryting). Det er tidligere ikke utvunnet TiO_2 fra fast fjell og mye arbeid gjenstår før man kan overføre prosessen fra forsøksstadiet til fullskala lønnsom produksjon i Norge.

Fram til medio 1997 har Conoco brukt ca. NOK 15 mill. på utvikling av prosjektet. Dette er feltarbeid og arbeid med prosesseringsmetoden. Foreliggende søknad omhandler kostnader til utviklingsarbeid fra og med juni 1997.

Kapitalbehov:			Finansieringsplan:		
Testing prosessering (USA/Sverige)	kr	5.193.300	Conoco/DuPont	kr	25.304.000
Kjerneboring (Geo Drilling)	kr	8.666.000	SND, D-BU	kr	8.000.000
Infrastruktur, vei/adkomst	kr	3.717.000		kr	
Seismic/geologiske undersøkelser	kr	3.339.700		kr	
Innleid kompetanse/konsulenttjenester	kr	10.388.000		kr	
Adm. kostnader DuPont og Conoco		2.000.000			
Sum	kr	33.304.000	Sum	kr	33.304.000

3. BASISFORUTSETNINGER OG LØNNSOMHET

Som et første grunnlag har DuPont Engineering og konsulentselskapet Morrison i USA (et av verdens største innen gruvedrift) utarbeidet en risiko-/lønnsomhetsanalyse for prosjektet. Vi har kun fått tilgang til hovedkonklusjonen, samt noen bakgrunnstall. Med totalinvestering på NOK 1,6 mrd. og uttak av 200.000 tonn rutil pr. år, konkluderer analysen med en internrente på 29,4 % over 23 år.

4. EKSTERNE RISIKOFORHOLD

4.1 BRANSJESTRUKTUR OG RESSURSGRUNNLAG

Titanindustrien er kjennetegnet for å være svært uoversiktlig. Den er styrt av internasjonale industrikonsern, som i flere tilfeller har kontroll fra råvarer til ferdig produkt. Mange av de store aktørene på råvaresiden har ulike former for krysseierskap.

Titan er mye lettere stål, men like sterkt; er syrebestandig og tåler høy temperatur (smeltepunkt 1675°). Det benyttes derfor i fly- og romfartsteknologien. Metallet anvendes også til proteser av forskjellige slag da det ikke korroderes i kontakt med kroppsvesker. Hele 90 % av produksjonen går imidlertid til produksjon av oksidet - TiO_2 - som anvendes til pigment og fyllstoff i maling, plast, papir og andre materialer. På verdensbasis produseres det ca. 3,8 mill. tonn pigment pr. år, og etterspørselen er forventet å øke de nærmeste årene.

De økonomisk mest viktige titanmineraler er ilmenitt og rutil. Viktigste produsentland er Australia, Canada, USA, Sør-Afrika og Norge. Reservene er store i forhold til produksjonen. Ca. 90 % av titanforbruket kommer fra ilmenitt med inntil ca. 30 % titan, og resten fra rutil med 60 % titan. Rent titanmetall produseres helst fra rutil, da man slipper å fjerne så mye jern. Rutil framstilles også syntetisk i betydelig grad.

Norge er et av de viktigste produsentland av TiO_2 fra ilmenitt. Titania A/S i Rogaland leverer årlig opp mot 900.000 tonn ilmenittkonsentrat. Dette utgjør over 20 % av verdens produksjon. Framstilling av TiO_2 fra ilmenitt foregår ved hjelp av en sulfatprosess. Det er i dag en generell utvikling i bransjen med overgang fra sulfat- til kloridprosess. Årsaken til denne utviklingen er at klorprosessen har flere konkurransefordeler sammenlignet med sulfatprosessen; bedre driftsøkonomi (mindre kapital-, kraft- og arbeidsintensiv) og mer miljøvennlig med mindre utslipp av miljøskadelige stoffer. Mange pigmentfabrikker basert på sulfatmetoden har for tiden en anstrengt økonomi.

4.2 MARKED OG KONKURRANSEFORHOLD

Titan er et av de viktigste produktområdene for DuPont. Selskapet hadde fram til i år omlag 27 % av verdensmarkedet for foredlet titan. Konsernet kjøpte tidligere i år opp deler av det konkurrerende britiske kjemikonsernet ICI (Imperial Chemical Industries PLC) for \$ 3 mrd.. Inkludert i dette kjøpet var ICI's TiO_2 -virksomhet i Europa (5 fabrikker), Asia og Sør-Afrika. Etter oppkjøpet av ICI er markedsandelen økt fra 27 % til ca. 40 % på verdensbasis.

Foruten DuPont er gruveselskapene Broken Hill Proprietary Company Ltd (Australia) og Quebec Iron and Titanium (Canada) store leverandører til titanindustrien. TiO_2 -markedet er konjunkturutsatt, men prisene har de siste 8 år vært relativt stabile. Prisen på malm varierer med kvaliteten som tilbys. Selv om det er tildels store reserver av titanmineraler, er det lite sannsynlig at nye store nye uttak vil føre til prisfall. Noe av årsaken til dette ligger i at markedet styres av et fåtall store aktører, samtidig som at økt uttak og kapasitetsutvidelser ikke skjer uten at langsiktige avtaler med kundene er inngått.

Produksjon av rutil på Engebø vil i hovedsak gå til DuPont sine egne anlegg i Europa og Asia. Total produksjon av malm til pigmentproduksjon er på ca. 3,8 mill. tonn. Av dette kjøper DuPont 40 %, tilsvarende 1,6 mill. tonn. DuPont skal innen år 2005 fornye 90 % av disse kontraktene. På Engebø vil produksjonen være på ca. 200.000 tonn, eller nærmere 13 % av DuPont's totale behov for hvite pigmenter.

4.3 ANNET

I det samme området som Conoco har fått utmål for utvinning av titan, driver selskapet Fjord Blokk A/S (FB) i dag produksjon av spesialpukk og blokkstein til forbygninger og veiformål. FB eies av entreprenørselskapet Svein Hansen A/S, SND og flere mindre lokale eiere. Conoco har også gått inn i FB med ansvarlige lån på til sammen NOK 3,5 mill.. SND v/IND har vært med på å finansiere bedriften med lån og tilskudd.

Det er opprettet en samarbeidsavtale mellom FB og Conoco for å oppnå en optimal ressursutnyttelse. Særlig dreier dette seg om utnyttelse av store mengder av biprodukter som stein og sand, samt felles infrastruktur i anleggsområdet. Ved å utvinne omlag 200.000 tonn TiO_2 pr. år, medfører dette et behov for å ta ut og knuse 7,5 mill. tonn eklogitt pr. år. For FB sin del kan dette bety inntekter i form av royalty og salg av biprodukter. P.t. arbeider FB med utbygging av kai og utskipingsanlegg.

KONKLUSJON EKSTERNE RISIKOFORHOLD

Analysene som er foretatt viser at malmen fra Engebøfjellet har en svært høy kvalitet, og kan oppredes gjennom den mest framtidsrettede og konkurransedyktige prosessmetoden (klor). DuPont er den dominerende aktør i markedet, og vil selv være den største kunden. Dette medfører en rimelig sikker avsetning av produktet. Til tross for at dette er et forprosjekt med etablering et stykke fram i tid, vurderes markedsrisikoen som relativt liten/middels.

5. INTERNE RISIKOFORHOLD

5.1 STRATEGI

Strategien og bakgrunn for utviklingsprosjektet, er å tilføre DuPonts's pigmentfabrikker tilstrekkelig med høykvalitets TiO₂. Målsettingen er å utvikle og bygge opp et moderne prosessanlegg som tilfredsstiller de strengeste miljøkrav.

5.2 KOMPETANSE, TEKNOLOGI OG ORGANISERING

Det er etablert en stor prosjektorganisasjon som inkluderer mange ulike fagmiljøer, selskaper og berørte parter. Arbeidet foregår i USA, England, Sverige og Norge. De fleste som arbeider med prosesseringsteknologi har kompetanse på doktoringeniør nivå. Av norske institusjoner er det særlig Norges Geologiske Undersøkelse (NGU), Universitetet i Bergen og Geo Drilling som deltar i arbeidet.

I løpet av konsernets snart 200 år lange historie har industriell forskning og utvikling hatt en fremtredende posisjon i selskapets strategi. I USA har DuPont et eget forskningscenter med 1.600 ansatte. Kompetansen som selskapet har innen prosjektets fagområde er meget stor. Klorprosessen for framstilling av hvite pigmenter er utviklet av DuPont, og går derfor også under navnet DuPont-metoden. Bokførte kostnader til FoU er vel \$ 1 mrd. årlig.

Konsernets hovedkontor er i Wilmington, Delaware USA. Svært mange produkter som vi til daglig omgås, har helt eller delvis sin opprinnelse i DuPont-konsernet. Produktportefølje inn mot forbrukermarkedet inneholder ca. 2.000 registrerte varemerker. Noen av de viktigste områdene er; kjemikalier, overflatebehandling, fiber, film, plast, kompositter, bioteknologi, petroleum/olje/gass og farmasøytisk industri.

DuPont sin virksomhet er fordelt på over 200 prosess- og fabrikanlegg i 70 land. Fremtidig organiseringen av en eventuell bedrift er ikke avklart, men Conoco ser svært gjerne at de får med seg en eller flere norske bedrifter både på drifts- og eiersiden.

KONKLUSJON INTERNE RISIKOFORHOLD

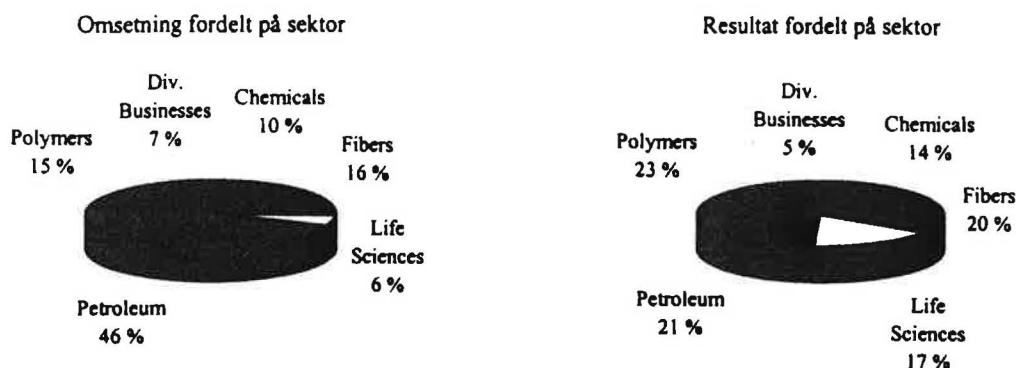
Selv om den endelige produksjonsprosessen ikke er ferdigutviklet, mener Conoco at dette er en utfordring som lar seg løse. Med DuPont-konsernet som drivkraft og eier, er prosjektet sikret den nødvendige kompetanse for å kunne gjennomføre prosjektet. Risikoen knyttet til interne faktorer vurderes som middels.

6. HISTORISKE RESULTATER OG FINANSIELLE STILLING

Regnskapsanalyse for CIN 1994-96 er vedlagt.

I 1996 var inntektene på NOK 122 mill.. Med unntak av salgsgevinster på NOK 4,6 mill. knyttet til utleie av anleggsmidler til Norske Conoco A/S. Dette omfatter utleie/drift av tankskipet "Randgrid" NOK 94,7 mill., og kontorbygg, boliger og andre driftsmidler NOK 22,8 mill.. Aksjekapitalen er på NOK 444.257.000,-.

I 1996 var DuPont-konsernets driftsinntekter på \$ 43,8 mrd. med et resultat etter skatt på \$ 3,6 mrd. I 1995 var inntekter og resultat på h.h.v. \$ 42,1 mrd. og \$ 3,3 mrd.

Etter oppkjøpet av ICI i juni d.å. vil omsetningen øke med omlag \$ 15-20 mrd..

KONKLUSJON HISTORISKE RESULTATER OG FINANSIELLE STILLING

Ingen spesielle risikomomenter m.h.t. bedriftens økonomiske stilling.

7. VURDERING AV PROSJEKTETS BEDRIFTS- OG SAMFUNNSØKONOMISKE LØNNSOMHET

7.1 BEDRIFTSØKONOMISK LØNNSOMHET - FREMTIDIG DRIFT

DuPont's egen D&RA-analyse (decision and risk) datert 21.10.96 viser en internrente på ca. 29 %. Dette er en svært tilfredsstillende avkastning for prosjektet. Det som i særlig grad er utslagsgivende for lønnsomheten i prosjektet er; innholdet av rutil i eklogitten og dernest hvor mye TiO_2 man klarer å få ut av rutilen. Det pågående prosjektarbeid med boreanalyser og oppredningsforsøk vil avdekke mye av denne risiko og usikkerhet.

Analysen er omfattende og vi er kun kjent med et fåtall variabler. Fra selskapet sin side blir det opplyst at estimatene er forsiktig vurdert, sett i forhold til forhåpningene man har i Engebøprosjektet. Videre er analysen basert på 23 års drift, mens sannsynlig drift er anslått til minst 30 år. Prisen pr. tonn rutil er beregnet til \$ 495, mens totale kostnader er \$ 213 pr. tonn. Med en \$-kurs på NOK 7 gir dette en omsetning på NOK 693 mill. og et resultat på NOK 395 mill. pr. år. En forenklet internrenteberegning på dette grunnlag viser en avkastning over 23 år på 24,5 %.

KONKLUSJON BEDRIFTSØKONOMISK LØNNSOMHET

Før en endelig beslutning om utbygging vil selskapet foreta ytterligere analyser av drift og lønnsomhet. Selv om ikke alle opplysninger i modellen er lagt fram for oss, virker tallene troverdig. Det som imidlertid synes sikkert er at Conoco/DuPont ikke iverksetter utbygging av et prosjekt av denne størrelse uten rimelig sikkerhet for tilfredsstillende god lønnsomt.

7.2 SAMFUNNSØKONOMISK LØNNSOMHET/SAMFUNNSØKONOMISKE VIRKNINGER - INVESTERING/PROSJEKT

Prosjekts bedriftsøkonomiske analyse viser en internrente som med god margin overstiger statens kalkulasjonsrente. Dette tilsier også god samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Det er ingen kjente negative virkninger, utover det som eventuelt avdekkes av de miljømessige vurderinger. Lovpålagt konsekvensanalyse etter plan- og bygningsloven medfører en bred utredningsplikt som ivaretar de fleste forhold som har med utbyggingen å gjøre, og særlig forurensnings- og miljøaspektet. Ansvar for en miljøvurdering i forbindelse med den samfunnsøkonomiske lønnsomhet tilligger derfor andre offentlige etater, og ikke SND.

Det som synes åpenbart er at prosjektet vil gi flere positive samfunnsøkonomiske effekter, utover det som er i prosjektets bedriftsøkonomiske lønnsomhetspotensiale. Ringvirkningene av en etablering som er beregnet å tilføre kommunen 200-300 nye arbeidsplasser er betydelig. Naustdal er en liten landbrukskommune med negativ utvikling målt i antall innbyggere. Arbeidsledigheten er ikke stor, ca. 2 %, men andelen pendlere er betydelig, ca. 80 %.

Velger DuPont å foreta ytterligere videreforedling (pigmentfabrikk) i Norge, vil investeringsbehovet og ringvirkninger øke betraktelig. Konkrete planer om dette foreligger ikke, men CIN fremhever at DuPont alltid foretar vurderinger om legge videreforedlingsanlegg nærmest mulig råvarekilden.

KONKLUSJON SAMFUNNSØKONOMISK LØNNSOMHET

Prosjektet er både bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomt.

10. SAMLET VURDERING OG ANBEFALING

10.1 UTTALELSER FRA ANDRE

Avdelingen har også fått henvendelse fra Invest in Norway i forbindelse med denne saken. De arbeider med flere aktuelle prosjekter inn mot Conoco og DuPont, og anbefaler at saken blir positivt behandlet, da den vi gi synergi og goodwill for deres strategi og arbeid med få til utenlandske etableringer i Norge.

Saken er diskutert med SND i Sogn og Fjordane. De fremhever at det stor interesse for planene i det lokalpolitiske miljøet.

10.2 FORHOLDET TIL EØS-REGELVERKET OM OFFENTLIG STØTTE

Naustdal kommune ligger i område C, hvilket innebærer inntil 15 % investeringstilskudd til store bedrifter. Bruk av bedriftsutviklingstilskudd er begrenset til produktutvikling/FoU-støtte. Kravet for at slik støtte kan gis, er at tiltakene som gjennomføres må være knyttet til utviklingsaktiviteter før kommersialisering. Maksimal støttesats i område C er 30 % av totale kostnader. Kostnadene i prosjektet anses for å ligge innenfor det gjeldende EØS-regelverk, da det her er snakk om undersøkelse av forekomst, og utvikling av en ny prosesseringsmetode for framstilling av TiO₂. Beslutning om kommersiell drift vil først foreligge om 2-3 år.

10.3 MILJØVURDERINGER

Sammenlignet med andre tilsvarende prosjekt det er naturlig å sammenligne seg med (eks. Titania/ilmenitt), er Engebøprosjektet beskrevet som miljøvennlig. Årsaken til dette er at eklogitten ikke inneholder skadelige stoffer som blir frigitt til vann eller luft i produksjonen. Hele produksjonsprosessen er kun basert på mekanisk behandling, uten bruk av kjemikalier. Avfallsproduktet vil være store mengder sand som kan benyttes til ulike formål.

Selv om produksjonsprosessen er miljøvennlig, er det likevel opplagt at et prosjekt av denne størrelse også medfører negative miljøkonsekvenser. Inngrepet i naturen vil være betydelig. Utvinningen vil foregå i et dagbrudd, og i den ytterste konsekvens kan et helt fjell jevnes med jorden. Slike prosjekter vil uten tvil være omstridt. Både Conoco, FB og andre parter er allerede blitt anmeldt til politiet av Norges Naturvernforbund ved Kurt Oddekalv. Bakgrunn for anmeldelsen er at prosjektet bryter med de fleste lover og bestemmelser, og krever alt arbeid stanset. Saken er nå under etterforskning. CIN fremhever at de har fått de nødvendige tillatelser til undersøkelse av forekomsten. I lokalmiljøet er det også delte meninger om utbyggingen. Naustdal kommune er positiv til planene.

10.4 SNDS ANBEFALING

Ved at Conoco har fått utmålsbrev fra Bergvesenet, er det bevist og dokumentert at det er eller kan være kommersielt drivverdige mineralforekomster. Det er imidlertid et stykke fram før man vet sikkert om prosjekt er kommersielt godt nok. Risikoen er særlig knyttet til forekomstens beskaffenhet og utvikling av den påfølgende oppredningsprosess. Totalt sett gir dette en høy teknisk prosjektrisiko.

Lykkes man med prosjektet vil dette kunne bli en etablering som i betydelig grad vil bidra til økt verdiskaping innefor mineralbasert industri. Realiseres prosjektet vil dette være et av de helt store landbaserte prosjekter i Norge. Før endelig beslutning tas, vil DuPont være rimelig sikker på at lønnsomheten er til stede.

Slik som avdelingen ser det, er dette et prosjekt som SND burde bidra til å realisere. Det er imidlertid liten tvil om at konsernet vil kunne gjennomføre den pågående satsingen uten at SND deltar i finansieringen. Konsernet er i besittelse av tilstrekkelig kapital og kompetanse for å gjennomføre, både forprosjekt og hovedprosjekt.

Engebøprosjektet har internt i DuPont-konsernet blitt prioritert i konkurranse med tilsvarende utviklingsprosjekt i Spania og Italia. I møte med tidligere næringsminister Grete Knutsen og Tore Tønne har selskapet fått signaler om at norske myndigheter gjennom SND, kunne bidra med et beløp (NOK 8 mill.) tilsvarende det andre land kunne bidra med.

Fra Conoco sin side er nok tilskuddsfinansiering i dette tilfelle mer å betrakte som et positiv signal om at norske myndigheter støtter deres planer, framfor et finansieringsbehov. I en sak av denne type bør ikke slike forhold undervurderes.

Å tilby et tilskudd i form av betinget lån/royalties er også vurdert. Finansielt utgjør et tilskudd fra SND lite i denne sammenheng. Her dreier saken seg om gjennomføring og lokalisering av et interessant prosjekt med en betydelig mulighet til økt verdiskaping i Norge, og er i mindre grad en søknad for å løse et finansieringsproblem med risikoavlastning.

Avdelingen anbefaler Conoco Investments Norge A/S tilbys et tilskudd på NOK 3. mill..

Forslag til

VEDTAK:

Bedriftsutviklingstilskudd

1. *Tilskuddsbeløp*

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond bevilger Conoco Investments Norge A/S, 4001 Stavanger, et bedriftsutviklingstilskudd (703 (SBS20) D-BU) inntil

kr 3.000.000, -- kroner tre millioner 00/100 --

2. *Andel av kostnader*

Tilskuddet er begrenset til 9 % av bedriftens godkjente kostnader i forbindelse med TiO₂ forprosjekt på Engebø, jf søknad av 01.06.97 med tilleggsopplysninger av 11.12.97.

3. *Kostnadsramme*

Prosjektet er satt opp med følgende omfang og kostnadsramme:

		Omsøkt	Godkjent
Testing prosessering	kr	5.193.300	5.193.300
Kjerneboring	"	8.666.000	8.666.000
Infrastruktur, vei/adkomst	"	3.717.000	3.717.000
Seismic/geologiske undersøkelser	"	3.339.700	3.339.700
Innleid kompetanse/konsulenttenester	"	10.388.000	10.388.000
Adm. kostnader DuPont og Conoco	"	2.000.000	2.000.000
Sum	kr	33.304.000	33.304.000

4. *Utbetalingsvilkår*

Nærmere vilkår for tilskuddet fremgår av SNDs utbetalingsvilkår for utviklingstilskudd og etablererstipend, datert 15. september 1994.

IK-UTVALGETS VEDTAK (IK - 4004/98):

Saken utsettes.

Vedtatt: 14.01.1998/MB

IK-UTVALGETS VEDTAK (IK - 4031/98):

Bevilgning av et bedriftsutviklingstilskudd (703 **D-BU**) på inntil **kr 3.000.000 til Conoco Investments Norge AS, 4001 Stavanger** - til et TiO₂-forprosjekt for etablering av gruvedrift på Engebøfjellet i Sogn og Fjordane (som innstilt).

Vedtatt: 11.02.1998/MB

Conoco Investments Norge A/S
Postboks 488

4001 STAVANGER

Vår ref.
93/06211-002
ES/GA/IND1
IK-4031/98

Oslo, 12. februar 1998

SØKNAD OM TILSKUDD

Vi har den glede å gi Dem følgende tilbud etter vedtak i Statens nærings- og distriktsutviklingsfond den 11.02.98:

Bedriftsutviklingstilskudd

1. *Tilskuddsbeløp*

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond bevilger Conoco Investments Norge A/S, Stavanger, et bedriftsutviklingstilskudd inntil

kr 3.000.000, -- kroner tre millioner 00/100 --

2. *Andel av kostnader*

Tilskuddet er begrenset til 9 % av bedriftens godkjente kostnader i forbindelse med TiO₂ forprosjekt på Engebø, jf søknad av 01.06.97 med tilleggsopplysninger av 11.12.97.

3. *Kostnadsramme*

Prosjektet er satt opp med følgende omfang og kostnadsramme:

		Omsøkt	Godkjent
Testing prosessering	kr	5.193.300	5.193.300
Kjerneboring	"	8.666.000	8.666.000
Infrastruktur, vei/adkomst	"	3.717.000	3.717.000
Seismic/geologiske undersøkelser	"	3.339.700	3.339.700
Innleid kompetanse/konsulenttjenester	"	10.388.000	10.388.000
Adm. kostnader DuPont og Conoco	"	2.000.000	2.000.000
Sum	kr	33.304.000	33.304.000

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond
Akersgaten 13. Postboks 448 Sentrum, 0104 Oslo
Telefon 22 00 25 00. Telefax 22 42 96 11

Foretaksnr. 966225564

4. *Utbetalingsvilkår*

Nærmere vilkår for tilskuddet fremgår av SNDs utbetalingsvilkår for utviklingstilskudd og etablererstipend, datert 15. september 1994.

Sammen med tilbudet vil vedlagte dokumentasjon utgjøre avtalen med SND, og vi ber Dem derfor lese dette nøye.

Utbetaling

Nærmere spesifiserte anvisninger vedrørende utbetaling finnes i vedlagte utbetalingsvilkår.

Har De spørsmål i tilknytning til dette brevet, kontakt oss gjerne enten ved Egil Selnes eller vår depotmedarbeider Inger-Lise Bakkemo.

SND er opptatt av å følge opp sine kunder med tilbud tilpasset finansieringsbehovet, og vi håper derfor å bli kontaktet også ved fremtidige finansieringsbehov i Deres bedrift.

Med vennlig hilsen
for Statens nærings- og distriktsutviklingsfond

for
Egil Selnes
kontorsjef

Gerd Aune
konsulent

Vedlagt oversendes:

- utbetalingsvilkår for utviklingstilskudd og etablererstipend, datert 15.09.94